

NÜKLEER SANTRAL KARŞITI BİLİM İNSANLARI BİLDİRİSİ

Değerli komisyon üyeleri,

Nükleer santraller yolu ile elektrik elde edilmesi, bütün diğer enerji elde etme teknolojileri ve yatırımları gibi; teknolojisi ve yer seçiminden tutun da normal çalışma koşullarında ve kazası halindeki sağlık ve çevre etkileri, beklenen fiyat artışlarına rağmen süreklilik arzeden tamamen dışa bağımlı yakıt desteği gereksinimi; savaş halinde koruma zorluğu; radyasyonlu atıklarının yok edilmesi, ekonomik ömür sonu santral sökülmesi ve bütün bunların maliyet hesaplarına değin, bilimin bütün dallarını ve toplumun bütün çıkar gruplarını ilgilendiren teknik bir konudur. Bu nedenle, meslek eğitimi, danışmanlık kurumları ve bilirkişileri oluşturan bizler, halen Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde görüşülmekte olan **"Nükleer Güç Santrallerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışına İlişkin Kanun Tasarısı"** nedeniyle, **sağlıklı ve güvenli bir toplum ve onun geleceği için**, nükleer enerji ve nükleer santraller hakkındaki **bilgi ve görüşlerimizi sizlerle paylaşmayı görev biliyoruz:**

1. Çok sınırlı ve düşük yoğunluktaki tıbbi ve endüstriyel amaçlı kullanımları dışında, çevreye yayılan zararlı radyasyonun en önemli kaynağı olan nükleer santral kazaları ve radyoaktif atıkları; karşılaştığımız çevre sağlığı risklerinin ağırlık derecesini gösteren **"Risk Uzayı"** dediğimiz bilimsel tabloda **en ağır risk grubu** olan hem **"gözlemlenemez"**, hem de **"denetlenemez"** riskler arasındadır.

2. Nükleer santral kazaları ve atıkları kaynaklı radyasyon, **gözlemlenemez olduğu için etkisi geç anlaşılan ve insanlık ve bilim tarihi bakımından yeni; bu nedenle bilimin ve risk altındaki toplum çoğunluğunun yeterince bilmediği** riskler grubunda; denetlenemediği için de **korkutucu, dünya çapında felaket yapıcı; sonuçları öldürücü, gelecek kuşaklar için çok tehlikeli; kolayca azaltılmayan ve miktarı giderek artan; gönüllü hizmetin olmadığı ve yürürlükteki yasalara uygun olmayan** riskler grubundadır.

3. Nükleer santral ve zararlı radyasyon konusunda Türkiye'nin hukuk metinlerinde nükleer suç ve cezası tanımlanmamıştır. Riskin kabulüne ve cezaya temel olacak standartlar, insanda ve canlılarda alınmasına izin verilen doz ve kirlenici sınır değerleri ve uyulması gereken kurallar eksiklerle doludur. Örneğin yürürlükteki **Çevre Yasası'nda zararlı ışınlar ve radyasyon ile ilgili düzenleyici bir madde yoktur. Türkiye'nin bugün itibarıyla izin verilen yıllık radyasyon dozu A.B.D.'nin 4, Almanya'nın 3,3, İngiltere'nin 2 katıdır. Türkiye Çernobil Kazası'nı bu dozların beş katına izin veren bir mevzuatla yönetmiştir.**

4. Kamu yaşamında iyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayırmanın yolu olan demokrasi ve siyaset, toplumun bütün katmanlarının yönetime katılması ile yapılır. Çevreyi ve sağlığı etkileyen nükleer santral gibi önemli yatırım kararlarında **danışma ve karar verme süreçlerine katılıma dair birey hakları, ülkemizde eksik ve engellerle doludur.** Önemli kararların oluşumunda ve uygulanmasında bilgili tartışmayı oluşturan; **kamuoyunun ve çeşitli sektör ve toplum katmanlarının uygun, doğru ve zamanındaki bilgilendirmesini sağlayıcı, halk katılımını güçlendiren toplantılar ve işleyiş yolları** Türkiye'de göstermeliktir ve veya kurumlaşmamıştır.

5. Enerji ve nükleer enerji yalnızca sanayi sektörünün değil; tarım, orman, turizm, sağlık gibi tüm sektörlerin içinde bir yeredir. **Yalnızca nükleer enerji ve sanayi sektörünün katkısı ve katılımıyla alınan kararlar ülke ve enerji sorunlarını çözemez.**

6. **Küresel ısınmanın çözümü** nükleer santraller değil; başta ABD, Rusya ve Çin olmak üzere tüm dünya ülkeleriyle birlikte ülkemizde de kömür, petrol ve doğalgaz tüketiminin ciddi olarak azaltılması ve bunun için de önce kamu ve özel sanayi kuruluşlarından başlayarak tüketim alışkanlıkları ve yaşam tarzlarımızda zorunlu değişikliklerdir. **Küresel ısınmanın çözümü diye nükleer santral yatırımı yağmurdan kaçarken bataklığa saplanmaktır.**

7. İstatistik önemli bir bilim ve tekniktir. Ülkemiz, en çok görülen, en çok sakat bırakan ve en çok öldüren hastalıklarının; hastalık nedenlerinin, nüfusunun yaklaşık %30'unun yaşadığı köy ve beldelede

gerçekleşen ölümlerinin ve toplam kanserlerinin vb. gerçek sayısını hâlâ bilememektedir. Nükleer teknolojiye göre çok daha basit olan istatistik tekniği olmayan bir ülke, nükleer santrallerinden gelecek çevre ve sağlık risklerini izleyemez, değerlendiremez, yönetemez, iletemez, algılayamaz, denetleyemez, ve toplumunu radyasyonunun zararlı etkilerine karşı koruyamaz.

8. Meclis'teki söz konusu yasa önerisi ile kendisine nükleer santrallerin ruhsatlandırma ve teknoloji seçimi ile ilgili önemli görevler verilmek istenen; ülkemizin nükleer enerjinin yönetimi ve denetlenmesi ilgili temel kurumu durumunda olan Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'nun kuruluş ve çalışma ilkelerini belirleyen 2690 sayılı *Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu*; anayasaya aykırılığı ileri sürülemeyen, 13 Temmuz 1982 tarihli *baskıcı bir dönemin yasasıdır*. **Kurum, çok sektörlü ve çok bilimli kurullara sahip değildir; bilimsel ve idari özerkliği yoktur; nükleer enerjiden yana tek yanlı, bir yaklaşım sergiler ve siyasal etkilere açıktır. Böyle bir kurumun nükleer enerji yatırımları konusunda ruhsatlandırmaya yetkili tek üst kurum olması, yönetsel ve bilimsel anlamda multidisiplinerliğe aykırı ve ülkemiz açısından sakıncalıdır.**

9. Ülkemizde çevreyi tehdit etme olasılığı bulunan büyük sanayi yatırım ve kuruluşlarına Umumi Hıfzısıhha Yasası gereği Sağlık Bakanlığı tarafından verilen **Gayrı Sıhhi Müessese (GSM) Ruhsatı** ve Çevre Yasası gereğince Çevre Bakanlığı tarafından verilen **Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) Olumlu Raporu** uygulamaları **genel toplumu ve ekosistem içindekileri koruyucu değil; göstermelidir.** ÇED, dinamik bir süreç olup bir rapordan öte bilimsel olarak bir fayda-maliyet bütçesidir. ÇED raporu, herhangi bir faaliyetin **çevre kaynaklarına olası risklerini ve tahriplerini tahmin ederek bunları en aza indiren bir önlemler projesi ile ilgili ekosisteme zararsız bir faaliyet olduğunu kanıtlamış olmalı ve ilgili ekosistemin yaşayan canlılarının iznini almalıdır.** Yani halkı hiçe saymamalıdır. Oysa ÇED, ticari bir iş olarak özel firmalara yaptırılmaktadır. Bu nedenle işletme ÇED'e değil; ÇED işletmeye uydurulmakta; bazı (madencilik, petrol arama gibi) sektörler kapsam dışında tutularak ÇED anlamsızlaştırılmaktadır. **Ülkemizin uygulanmayan mahkeme kararları ile dolu bozuk çevre koruma sicili bizlerin ve tüm yurttaşların nükleer santraller konusunda son derece ihtiyatlı olmasını gerektirmektedir.**

10. **Nükleer santraller, hiçbir ülkede sigorta şirketlerince sigortalanmaz;** çünkü bir nükleer kaza sonucunda oluşacak ve kuşaklar boyu sürecek, Çernobil Felaketi'nde olduğu gibi bir kaç ülkenin ekolojik felâket bölgesi ilan edilmesine neden olabilecek insan ve çevre sağlığı kayıplarının maddi ve manevi boyutu, tahmin edilemeyecek ve karşılanamayacak ölçüde büyük olabilir.

11. Yüksek teknoloji ürünü olan, her türlü terörist saldırısına karşı korumalı makam arabası içinde bayıldığı sırada şoför ve korumalarının eğitimsizliği ve bilgi hatası nedeniyle hapis kalan başbakanımızın nasıl balyozla kurtarılmak zorunda kaldığı belleklerde. Bu durum, doğduğu ortamdan koparılmış bilginin nasıl yıkıcı eğilimler ve beklenmeyen sonuçlar taşıyabildiğine iyi bir örnektir. **Her ülkenin enerji ve doğal kaynak, ekonomik, sosyo-kültürel, hukuksal, bilimsel, eğitilmiş insangücü ve ahlâki vb. altyapısı farklıdır.** Nükleer santrallerin, zaten var olan yüzyıllar boyu radyasyon kaynağı olacak atıklarıyla, barışta ve savaşta, kaza ve düşmanca saldırılara maruz kalma riskleri ile ülkenin ekonomik bağımsızlığını tehlikeye düşürecek denli yüksek parasal kayıplara neden olabileceği riskleri; eksik ve yetersiz alt yapısı nedeniyle ülkemiz için daha fazladır. Bu nedenle başka ülkeler örnek gösterilerek Türkiye'ye nükleer santral kurulmamalıdır. Örnek gösterilecekse nükleer teknoloji ve santral sahibi ülkelerin teker teker örneğin A.B.D.'nin 1979 yılındaki Three Miles Island nükleer santrali kazasından sonra niçin nükleer santral yatırımlarının durdurduğu hiçbir yanlış anlamaya gerek bırakmayacak biçimde kamuoyuna açıklanmalıdır.

12. Riskin en büyüğü atıkların yönetimi ile ilgilidir. Ne yazık ki, bazılarının yarısının yok olması için 210 000 (iki yüz on bin) (teknyum) ile 15,8 milyon (onbeş milyon sekizyüz bin) (iyot-129) yıl gereken **radyasyonlu atıkları tehlikesiz olarak yöneten bir teknoloji henüz geliştirilememiştir.** Bu nedenle bu atıklar çok yüksek maliyetlerle kimi ülkelere satılmaktadır. Yalnızca bu durum bile, nükleer lobinin neden bizim ülkemizi seçtiğini göstermeye yeterlidir. Ülkemize nükleer santral yapmak

isteyenlerin, santrallardan çıkacak radyasyonlu atıkları nasıl yöneteceklerini de şimdiden açıklamaları gerekir.

13. Nükleer santrallar, gerek yatırım ve işletme aşamasında; gerekse atıkları ve ekonomik ömür sonu sökümü yüzyıl süren radyasyonla kirlenmiş santral parçaları nedeni ile **kirli, yatırımı ve ürettiği enerji maliyeti pahalı olduğu kadar tümüyle dışa bağımlı ve yakıt kaynakları sınırlı teknolojilerdir**. Buna karşın ülkemiz doğal, aynı zamanda teknik ve ekonomik potansiyel bakımından hidroelektrik, rüzgar, güneş, biyokütle, biyoyakıt, biyogaz gibi çok daha **bol, yeterli, ucuz, yerli, temiz ve yenilenebilir** enerjisi kaynaklarına, yerli enerji üretme teknolojilerine ve büyük bir enerji tasarrufu potansiyeline sahiptir.

14. **Ülkemiz, imzaladığı uluslararası anlaşmalarla, nükleer silah yapmayacağını kabul etmiştir**. Bu nedenle Türkiye'ye nükleer santral yapma gerekçelerinden birisi "nükleer silah üretmek" olamaz. Üstelik, nükleer santral ve nükleer bomba yapma teknolojisini oluşturacak '**doğal bir sanayi süreci**' ülkemizde oluşmamıştır.

Yukarıda açıkladıklarımızdan anlaşıldığı gibi, Türkiye'ye nükleer santral yapma kararı bilimsel değil, **siyasal bir seçimdir**.

Saygılarımızla bilgilerinize sunarız.

22 Şubat 2007

İmzalayanlar

1	Prof.Dr.İnci Gökmen	Kimya-ODTÜ
2	Prof.Dr.Tolga Yarman	Nükleer Müh., İstanbul
3	Prof.Dr. Ali Gökmen	Kimya-ODTÜ
4	Prof. Dr. Necati Dedeoğlu	Tıp-Halk Sağ., Akdeniz Üni.
5	Prof. Dr. İlhan Talınlı	Çevre Müh. Böl. İTÜ
6	Prof.Dr. Ahmet Saltık	Halk Sağ., Ank. Üni.
7	Prof.Dr. Turhan Uslu	Biyoloji, Em.Öğr. Üyesi
8	Prof.Dr. Gediz Akdeniz	Fizik-İst.Üni.
9	Prof.Dr. Hayrettin Kilic	Fizik-
10	Prof. Dr. Ali Osman Karababa	Tıp-Halk Sağ. Ege Üni.
11	Prof.Dr. Yıldız Tümerdem	Yıldız Üni.
12	Prof.Dr. Erol sayın	End.Müh.Böl.-ODTÜ
13	Prof.Dr. Leziz Onaran	Tıp, Em.Öğr.Üyesi
14	Prof.Dr. Necla Aytekin	Tıp-Halk Sağ. Uludağ Üni.
15	Prof.Dr. Yaman Barlas	End.Müh.-Boğaziçi Üni.
16	Doç.Dr. Özen Aşut	Tıp-Halk Sağ., Ankara
17	Doç. Dr. İlker Belek	Halk Sağ.- Akdeniz Üni.
18	Doç.Dr. Melih Baş	İşletme-K.Has Üni.
19	Doç.Dr. Aziz Konukman	İktisat-Gazi Üni.
20	Doç.Dr. Ali Kerem Saysel	Çevre Bil.Enst.-Boğaziçi Üni.
21	Doç.Dr. Kayıhan Pala	Tıp-Halk Sağ. Uludağ Üni.
22	Doç.Dr. Muzaffer Eskiocak	Tıp-Halk Sağ. Trakya Üni.
23	Doç.Dr. A.Ergin Duygu	Biyoloji-Ankara Üniv.
24	Doç.Dr. Nilay Etiler	Tıp-Halk sağ. Kocaeli Üni.
25	Doç.Dr. Çetin Göksu	Mim.Müh.-ODTÜ
26	Yrd. Doç. Özlem Sarıkaya	Tıp-Halk Sağ. Tıp Eğit. Marmara Üni.
27	Yrd.Doç Dr. İrfan Mukul	Coğrafya-Ondokuz Mayıs Üni., Sinop
28	Yrd.Doç. Dr. Metin Erten	Geokoloji-İzmir
29	Yrd.Doç. Nuri Ersoy	Mak.Müh.-Boğaziçi Üni.
30	Yrd.Doc.Dr. Serap Ustaoglu Tırıl	Su ürünleri fak., OMÜ-Sinop
31	Yrd.Doc.Dr. Ferruh Niyazi Ayoğlu	Tıp-Halk Sağ. Kara Elmas Üni. Zonguldak
32	Yar.Doç.Dr. Senem Yıldız Ersoy	Yabancı Diller- Boğaziçi Üni.
33	Yrd.Doç. Dr. Bulent Kılıç	Tıp-Halk Sağ. DEÜ izmir
34	Uz.Dr. Gamze Varol Saraçoğlu	Tıp-Halk Sağ. Uz.Dr. Edirne
35	Didem Akan	İktisat, MA-UA ilişkiler, Bilkent
36	Öğr.Gör. Dr. Hakan Erengin	Tıp-Halk Sağ., Akdeniz Üni.
37	Öğr.Gör.Dr. Mehtap Türkay	Tıp-Tıp Eğt., Akdeniz Üni.
38	Öğr.Gör. Dr. Ahmet Soysal	Tıp-Halk Sağ. DEÜ izmir
39	Yar.Doç. Dr. Enver Yaser Küçükgül	Çevre Müh.-DEÜ
40	Dr. Levent Altaş	Astro-Fizik, Boğaziçi Üni.
41	Öğr.Gör. Celil Yavuz	Tek.Prog.-OMÜ MYO, Sinop
42	Öğr.Gör. Tülay Çellek	Sanat ve Tasarım fak.-Yıldız Teknik Üni.
43	Arş.gör. Dr. Eşe Esen Özakbaş	Tıp-Halk Sağ. DEÜ izmir
44	Arş.Gör.Dr. Aslı Davas	Tıp-Halk Sağ. Ege Üni. izmir
45	Arş.Gör. Dr. Hatice Giray	Tıp-Halk Sağ. DEÜ izmir
46	Arş.Gör. Recai Meseri	Tıp-Halk Sağ. DEÜ izmir
47	Uz.Dr. Umur Gürsoy	Tıp-Halk Sağ.-Osmaniye
48	Uz.Dr. Ümit Şahin	Tıp- Halk Sağ.-İstanbul
49	Uz.Dr. Raika Durusoy	Tıp- Halk Sağ.-Ege Üni.
50	Arif Künar	Elk. Müh.- EMO, Ankara